

Hvad nu, Sydafrika?

Af Jørgen Elklit

Da apartheid blev afskaffet i 1994 var håbet at drømmene fra Freedom Charteret nu ville gå i opfyldelse: Et samfund, hvor alle blev behandlet ens og ordentligt, og som byggede på demokratiske værdier, grundlæggende menneskerettigheder og social retfærdighed. Dette mål er langt fra nået, og det er svært at tro på, at det er det centrale for den nuværende generation af ANC-politikere.

Torsdag den 12. februar 2015 blev en historisk trist dag i Sydafrika, på linje med valgdagen 26. maj i 1948, der gav National Party den valgsejr, der muliggjorde en mere bevidst og intensiv gennemførelse af apartheid, 11. februar 1966, hvor District Six i Cape Town blev erklæret et whites only-område, massakren i Soweto 16. juni 1976 eller dagen for mordet på Steve Biko den 12. september 1977.

Torsdag den 12. februar i år var nemlig den dag, hvor præsident Jacob Zuma holdt sin 'State of the Nation Address' (SONA i sydafrikansk politikerlingo) i et fællesmøde med parlamentets to kamre ved starten på en ny parlamentarisk termin. Det nye parlament (efter 1994) har overtaget tidligere sydafrikanske parlaments tradition med, at den-

ne begivenhed bruges til forskellige festlige markeringer, hvor især de kvindelige deltagere – og parlamentarikere – bruger anledningen til at klæde sig fint og festligt ud, ofte i dyrt design, noget af det grænsende til aftenrober, der ville gøre sig til et hofbal.

Ikke alle festede

Men festen i år fik et andet forløb end normalt.

To af partierne, EFF og DA, var ikke i festgalla, og der var absolut ingen feststemning. EFF står for Economic Freedom Fighters, et nyt parti, der under ledelse af Julius Malema blev det tredje største parti ved valget i maj 2014, hvor det var ganske nyt. Malema er dog velkendt i Sydafrika, idet han har været en provokerende, flabet og populistisk leder af ANC's ungdomsforbund, som han blev smidt ud af, fordi partitoppen – og ikke mindst præsident Zuma – blev træt af at høre på ham, især da hans kritik begyndte at rette sig mod dem selv.

EFF er vanskeligt at placere ideologisk, blandt andet fordi det taler med flere tunger: Nogle er marxistisk-leninistisk-fanonistisk inspireret, andre almindeligt venstreorienterede, nogle nærmest liberallistiske – og nogle kritiske iagttagere har også set fascistoide elementer i partiet, så

>>>

Jørgen Elklit er professor i statskundskab ved Aarhus Universitet og gennem mange år valg- og demokratarådgiver mm. i en række lande, inklusive Sydafrika.

forvirringen er betydelig. Hertil bidrager det, at partiuniformen ikke bare er røde baretter (af og til skiftet ud med en sikkerhedshjelm), men også røde overalls, for de kvindelige parlamentarikere somme tider en rød kittel.

EFF's parlamentarikere optræder af og til i denne uniformering i parlamentet og andre steder, dels vel for at provokere, dels for at fastholde forestillingen om at være det arbejdende folks sande repræsentanter. Og derfor mødte EFF frem til præsidentens og parlamentets SONA-event i deres almindelige røde mundering.

Det andet stilbrud stod DA, Democratic Alliance, for. DA er det primære oppositionsparti i parlamentet, hvor det dels prøver at holde fast i sin progressivt-liberale arv fra tidligere partidannelser med udgangspunkt i den hvide dele af Sydafrikas befolkning, dels forsøger at fremstå som et parti for alle i Sydafrika, og som derfor har fået et markant sort og farvet indslag.

Partiet står især stærkt i Cape Town og Western Cape-provinsen, hvor man begge steder fik absolut flertal ved valget i 2014, hvilket er en torn i øjet på ANC, som gerne vil kunne kontrollere alle Sydafrikas ni provinser. DA syntes, at man ville benytte lejligheden til at signalere, hvor dårligt man synes, at det hele går i den såkaldte regnbuenation, så alle mødte op klædt i sort, som til en begravelse (af Sydafrikas demokrati).

Så var scenen sat!

Forventning om ballade

Dagene før talen var præget af spekulationer om, hvad der mon ville komme til at ske, for eksempel om EFF ville holde fast ved, at de havde ret til at spørge Zuma om, hvornår han vil tilbagebetale den del af overforbruget på opgraderingen af hans bopæl – Nkandla i KwaZuluNatal – som opbudsmanden mener, han skal betale til-

bage til staten, fordi den ikke har nogen reel sikkerhedsmæssig betydning. Og forventningerne om ballade holdt absolut stik

Det startede med optøjer uden for parlamentet, hvor nogle af DA's repræsentanter fik politiets kærlighed at føle. Og det fortsatte ved begyndelsen af mødet, hvor både parlamentarikerne og de tilstedeværende journalister pludselig opdagede, at mobil- og internetforbindelse ud af huset var umuliggjort, fordi alle signaler blev jammet. Efter en del råberi blev det ændret, så der igen blev fri adgang til kommunikation mellem omverdenen og parlamentet.

Den officielle forklaring er, at der var tale om en teknisk fejl, hvilket ingen tror på, så forskellige undersøgelser er undervejs.

Zumas tale blev efter de indledende velkomstfraser afbrudt af et af EFF's medlemmer, der bad parlamentsformanden om lov til at stille et spørgsmål til præsidenten, når han nu for en gangs skyld var i salen, nemlig om han i talen ville komme ind på spørgsmålet om tilbagebetaling af Nkandla-millionerne.

Anmodningen blev afvist, og det samme blev et par andre EFF'er, der med forskellige formuleringer spurgte om det samme. Til sidst fik EFF at vide, at hvis de ikke holdt mund og lod Zuma holde sin tale – som jo faktisk var dagsordenens eneste punkt – så ville de blive gelejdet ud af salen! Det holdt dem som forventeligt ikke tilbage, og pludseligt var der i salen et mylder af parlamentsbetjente og andre, der under en del håndgemæng førte alle EFF'erne ud af salen.

Det var her ikke mindst bemærkelsesværdigt, at de officielle tv-transmissioner under disse tumulter forblev fastlåst på formandspladsen, så ingen tv-kiggere kunne se, hvad der foregik – kun lyden

gik igennem. Så SABC's følgtighed over for systemet fremstod som vigtigere end den journalistiske dækning af en central begivenhed i landets politiske historie.

TV så heller ingen anledning til at vise, hvorledes præsidenten under disse tumulter blot sad afventende, grinende ad det hele, sikker på, at han og hans folk havde fat i den lange ende!

Da så roen indfandt sig igen, tog DA fat. De ville vide, om der blandt de personer, der havde fjernet deres parlamentariske kolleger fra EFF, var medlemmer af politiets sikkerhedsstyrker, som jo ikke hører under parlamentet, og som derfor måtte have optrådt på vegne af den udøvende magt, dvs. i sidste ende præsidenten, som altså på det alvorligste havde krænket parlamentets integritet og forbrudt sig afgørende mod den grundlæggende konstitutionelle norm om magtens tredeling.

Trods en del forsøg fik de ikke noget klart svar fra hverken det ene eller det andet kammers formand, og så sagde DA's parlamentariske leder, Maimane, at under de omstændigheder så de sig nødsaget til at forlade salen, da parlamentet jo ikke længere var frit. Det gjorde de så i god ro og orden sammen med i hvert fald et af de små partier (UDM), hvorefter Zuma kunne fortsætte sin tale, dér hvor han var blevet afbrudt.

Det var bemærkelsesværdigt, at han ikke med ét ord kommenterede begivenhederne, men blot læste op af den medbragte tale for de tilbageværende parlaments- og NCOP-medlemmer, som stort set alle var fra ANC, som har mere end 60 pct. af medlemmerne i begge kamre.

En tam forestilling

Det var en underligt tam forestilling med de to centrale oppositionspartier uden for døren, men selvfølgelig var der mange gange under talen applaus fra de tilbage-

blevne partisoldater. Nogle gange forekom applausen dog at være lidt anstrengt.

Talen var i øvrigt relativt uinteressant, hvis man ellers gik ud fra, at den skulle handle om nationens reelle tilstand, og hvad regeringen havde tænkt sig at gøre i den anledning.

En række temaer blev naturligvis berørt, men enten ganske overfladisk eller med henvisning til tal eller tiltag, som gjorde det vanskeligt at gennemskue, hvad regeringen egentlig ville gøre ved de pågældende områder. Hertil kom en række symbolske markeringer, som også var sige: Skolerne skulle gøre mere ud af at lære børnene at respektere flaget og synge nationalsangen, ligesom det også var vigtigt, at børnene lærer at synge den tilsvarende AU-sang.

Zuma benyttede også anledningen til at minde om, at 2015 er 60-året for vedtagelse af det Freedom Charter, der stod som det samlende og bærende ideologiske grundlag for kampen mod apartheid. Freedom Charteret ligger på mange punkter bag dele af den forfatning, der efter valget i 1994 blev vedtaget i 1996, og som for mange blev udgangspunktet for den forestilling om Sydafrika som en såkaldt regnbuenation, som både Nelson Mandela og ærkebiskob Tutu ofte refererede til.

Sydafrika har utroligt mange konkrete problemer, men inden man begynder at diskutere nogen af dem, er det på sin plads at understrege, at der også er sket fremgang – og i nogle tilfælde betydelig fremgang – på rigtig mange områder de seneste ca. 20 år.

Energi og beskæftigelse

Et centralt tema i Zumas tale var energisektoren og ikke mindst elektricitetsforsyningen, som hele tiden er et nærværende samfundsproblem, fordi den reelt statslige elforsyningsvirksomhed, Eskom,

>>>

ikke har været i stand til at sikre en stabil og tilstrækkelig elektricitetsforsyning, blandt andet fordi rapporter om behovet for udbygning og vedligeholdelse af eksisterende kraftværker ikke er blevet fulgt op med de nødvendige foranstaltninger.

Resultatet er, at man ofte kører lige på kanten af systemets ydeevne, og at det derfor somme tider er nødvendigt at lukke for strømmen i større eller mindre dele af landet.

Det er naturligvis overordentlig ubekvem for forbrugerne – uanset om det er almindelige husholdninger, offentlige myndigheder eller virksomheder, der er afhængige af en stabil strømforsyning til produktion osv. – men man forsøger at styre disse forsyningsstop så godt som muligt.

Zuma gjorde derfor et stort nummer ud af de forskellige planer for at løse problemerne, men om de vil virke i rette tid og rette omfang forekommer ganske uoverskueligt. Regeringens planer om at supplere energiforsyningen ved hjælp af et atomkraftværk blev også omtalt, og også at fem lande var mulige samarbejdspartnere og leverandører.

Men samtidigt kunne ugeavisen *Mail & Guardian* afsløre, at forhandlingerne og aftalerne med Rusland og Rosatom var langt fremskredne, og at de så ud til at ville give Rusland en klar fortrinsstilling, når den endelige beslutning skulle tages.

Beskæftigelsen var også et nøgletema, og typisk nok fokuserede Zuma på de 15,3 millioner beskæftigede (i en eller anden forstand), ikke på den reelle arbejdsløshed på mere end 30 pct. – og naturligvis højere endnu blandt de unge.

I det hele taget var det symptomatisk, at mange dele af talen havde fokus på konkrete forhold – eventuelt problematiske – og hvad regeringen så ville gøre ved det, enten i brede, positive formuleringer

eller mere konkrete med meget specifikke initiativer, for eksempel målrettet mod specifikke kommuner, der skulle have bredbånd installeret eller løst deres vandforsyningsproblemer.

Nationens tilstand

Der var ikke meget om nationens faktiske tilstand, hvor situationen er, at mere end halvdelen af befolkningen lever for under, hvad der svarer til 15 kr. om dagen, og 20 pct. – 11 millioner – endda for under syv kr. om dagen.

Sydafrika er præget af stigende ulighed mellem rige og fattige og har nu en af verdens højeste Gini-koefficienter, senest opgjort til omkring 0,63. Mere end 16 millioner er på en eller anden form for overførselsindkomst, og vækstraten er faldende.

Mange børn går ikke i skole, og mange skoler er i en elendig tilstand, så Zumas bemærkninger om, at 92 skoler var blevet færdiggjort, og 108 var under færdiggørelse under det særlige skoleprogram, var kun en beskeden del af historien om Sydafrikas skoler, hvor nogle er lukket, andre brændt ned i afmægtig protest mod forholdene, og atter andre mangler borde, stole, bøger, toiletter, rindende vand osv.

Talen havde også et afsnit om korruptionsbekæmpelse, som var specielt underholdende.

Zuma fremhævede den interministerielle anti-korruptions komité, som “fortsat intensiverer kampen mod korruption”, og han nævnede, at syv institutioner, der skal bekæmpe korruption, var blevet oprettet, og at forskellige typer af lovgivning med samme formål – herunder en, der skal forhindre offentligt ansatte i at levere ydelser til staten gennem deres egne firmaer – havde set dagens lys. Og nogle korrupte offentligt ansatte var blevet dømt.

Men at systemet og ANC med den anden hånd gør, hvad de kan for at undgå, at de rigtigt store korruptionssager, som involverer mange i topstillinger i stats-administrationen og det politiske liv, bliver systematisk efterforsket, var ikke et tema, Zuma og hans taleskrivere havde fundet passende at tage op.

Ombudsmandens rapport om ansvaret for Nkandla-byggeriet blev naturligvis ikke berørt; det samme var tilfældet med de mange tiltag, der har skullet fjerne den offentlige opmærksomhed fra mange, mange pinlige sager om sørgeligt misbrug af offentlige midler, eller som har skullet vanskeliggøre eller helt standse grundig og systematisk efterforskning af sådanne sager.

Sydafrika er også plaget af en uendelig trist udvikling med hensyn til vold og overgreb mod kvinder og børn, og Zuma kunne fortælle, at den særlige politienhed, der var nedsat til at modvirke denne udvikling, havde sørget for, at 692 var blevet idømt livstidsstraf for deres forbrydelser.

Men der var ikke ét ord om, hvad forklaringen kunne være på de mange overgreb, og om at bekæmpelse af nogle af årsagerne – såsom fattigdom, brudte familier og normløshed – også kunne være en vej frem i forsøget på at undgå en fortsat negativ spiral. Og der var slet intet om, hvad der blev gjort for at hjælpe de kvinder og børn, som nogen havde forbrudt sig imod.

Noget af det, der det seneste par år har præget mange townships og 'informal settlements', er såkaldte service delivery protests, som er underprivilegerede sydafrikaneres forskellige former for protester og demonstrationer – somme tider voldelige – mod de mangler, de marginaliserede dele af samfundet føler, at de udsættes for, samtidigt med at deres politikere og administratorer på alle niveauer – og andre

dele af samfundet – tilsyneladende får det bedre og bedre. Manglerne er typisk problemer med vand- og elforsyning, dårlige skoler, ingen eller utilstrækkelig renovation, og ingen eller utilstrækkelig hjælp på sundhedsområdet.

Zumas eneste bemærkning om dette helt centrale emne, som i større eller mindre grad præger mange dele af Sydafrika, var, at man selvfølgelig har lov til at give udtryk for sin mening, men de protesterende skulle holde sig inden for lovens grænser og kun bruge fredelige protestformer.

Et par dage efter talens afholdelse udsendte regeringens kommunikationsafdeling den som dobbeltsidet farvestrålende og svagt redigeret annonce i hvert fald i en del af landets aviser.

Parlamentets rolle i Sydafrika

Mange kommentatorer, politikere og akademiske iagttagere har siden talen og de omkringliggende begivenheder ytret deres utilpashed med hele forløbet, herunder præsidentens aparte små-grinen, da nogle af hans i dobbelt forstand højtråbende kritikere blev transporteret lidt håndfast ud af parlamentet.

Spørgsmålet er da også, hvilken rolle Sydafrikas parlament egentlig har, og hvad problemet er, hvis der da er et problem?

Sydafrikas forfatning er ofte blevet fremhævet som en af verdens mest moderne og mest demokratiske forfatninger, hvilket da heller ikke skal anfægtes her. Der er heller ingen grund til at sætte spørgsmålstegn ved, at forfatningen bygger klart på forestillingen om magtens tredeling mellem den lovgivende, den udøvende og den dømmende magt, hvortil kommer en række uafhængige institutioner (ombudsmand, valgkommission, ligestillingskommission, revisionsinstitution etc., alle i forfatningens kapitel 9), der skal

>>>

Etniske og sociale skillelinjer forsvinder ikke fra et samfund, bare fordi man ønsker, at de skal forsvinde, og de mange strukturelle problemer, som apartheid skabte, præger fortsat Sydafrika på rigtig mange områder.

bidrage til yderligere at sikre den horisontale kontrol (accountability) mellem de forskellige statsorganer. Så langt, så godt.

Parlamentets vigtigste kammer, andetkammeret (Nationalforsamlingen), vælges ved forholdstalsvalg uden spærregrænse, hvor partierne skal opstille såkaldt lukkede lister, og hvor vælgerne kun kan stemme på et parti, ikke direkte på en af de opstillede kandidater.

Resultatet er derfor ikke kun en meget høj grad af proportionalitet mellem antal stemmer og antal mandater, men også, at de valgte i meget høj grad ses som partisoldater, der sidder i parlamentet for at gøre, hvad partiet bestemmer. Det betyder også, at partierne i realiteten har hånds- og halsret over deres parlamentarikere, og det ikke mindst i ANC, som traditionelt både har haft en klart hierarkisk opbygning og en stærkt internaliseret partidisciplin, hvilket mange forbinder med, hvad der var nødvendigt under kampen mod apartheid.

ANC's øverste partiorganer, ikke mindst den nationale eksekutivkomité, NEC, har derfor reelt magten over alle partiets valgte repræsentanter i parlamentet, i provinserne og på lokalt niveau, og hvis de bryder med partidisciplinen risikerer de at blive 'redeployet', dvs. at få at vide, at deres fremtidige opgaver ligger et andet sted.

Det var det, der skete for tidligere præsident Thabo Mbeki, da han i 2007 blev afsat, ikke af det parlament, der havde valgt ham, men af ANC's NEC.

Et af de helt store spørgsmål i Sydafrika nu er, om det er lykkedes Zuma at opbygge så stærke alliancer blandt de mange i partiet, der på en eller anden måde er af-

hængige af ham (politisk, økonomisk, statusmæssigt), at han reelt kontrollerer også NEC, og derigennem har kunnet udbygge sin magtbase yderligere. Om det er tilfældet, vil dog først for alvor vise sig i 2017, når partiet skal have sin næste store konference, som skal køre kanonerne i stilling til valget i 2019.

ANC har som nævnt siden 1994 haft mere end 60 pct. af stemmerne og dermed også mere end 60 pct. af mandaterne, hvortil kommer, at oppositionen som regel har været splittet op på en del ret små partier. ANC har derfor også været helt dominerende i regeringssammenhæng, inkl. i de regeringer, der har i kortere perioder har haft deltagelse af mere end ét parti.

Sydafrika er således i den situation, at både parlamentets ubestridte flertalsgruppe og landets regering begge kontrolleres ganske intenst af et organ, der ikke er en del af statens demokratiske institutioner, men som alligevel er den struktur, der etablerer koblingen mellem parlamentet og præsidenten (regeringen).

Man ser også i andre lande mere eller mindre udtalte tilløb til denne 'decline of parliaments', hvor parlamenter mister evnen til at varetage sine klassiske funktioner, men i Sydafrika forekommer tendensen stærkere end i mange andre lande.

Valget i maj 2014

Mange har gennem de senere år undret sig over, at ANC har kunnet fastholde sin vælgermæssige dominans, når der nu rundt omkring i landet er så store sociale, økonomiske, administrative og alle mulige andre problemer, som betyder, at Sydafrikas rige potentiale ikke bliver or-

dentligt udnyttet. Valget i maj 2014 viste nogle steder tendenser til tilbagegang for ANC, men med godt 62 pct. i landsgennemsnit kan man ikke sige, at det gik dårligt.

Det er i øvrigt værd at bemærke, at Sydafrikas valgadministration (Den uafhængige Valgkommission, IEC) siden 1994 normalt har fungeret betydeligt bedre og mere kompetent end andre tilsvarende organer i Afrika, og en helt frisk international sammenligning fra Perceptions of Electoral Integrity-projektet vurderer da også valget i 2014 som et af dem i Afrika, der klarer sig bedst, når der drejer sig om at gennemføre valg i overensstemmelse med en række fastsatte kriterier.

Brugen af et meget proportionalt valg-system sikrer, at også helt små partier kan få plads i parlamentet, og den velfungerende valgkommission har som sagt normalt sikret, at der aldrig er blevet rejst seriøs tvivl om, at valgresultaterne har afspejlet den faktiske stemmeafgivning, heller ikke under det lidt mere kaotiske valg i 1994. Så sådan set er situationen god på dette konkrete område; eller rettere det var den indtil 2014.

Nogle iagttagere begyndte nemlig at se tegn på, at der var mere slinger i valsen ved dette valg, end der plejede at være. Træningen af de mange valgtilforordnede og valgmedhjælpere var mindre systematisk end tidligere, hvad der gav sig udtryk i flere småepisoder rundt omkring på valgstederne end normalt. Hertil kom, at der op mod valget blev rejst seriøs tvivl om valgkommissionsformandens personlige integritet i forbindelse med nogle omfattende økonomiske transaktioner i forbindelse med IEC's behov for større lokaler, hvad der førte til, at hun på et tidspunkt trådte tilbage.

Det reelle indhold i sagen er fortsat uklart, og en indtil videre ubekræftet

teori er, at hun faktisk blev snigløbet af personer, der gerne ville have en mere Zuma-venlig formand end hende, der af mange blev set som hørende til Mbekis gamle garde.

Det trak ud med udpegelsen af en ny formand, idet udvælgelsesprocessen nok er mere åben og klar end i mange andre lande, men i sidste ende er det alligevel præsidenten, der vælger blandt de sidste shortlistede. Det er nu klart, at den nye formand bliver Glen Mashinini, og det ser ud til, at processen er blevet mere åbenbart politiseret end tidligere, hvilket peger i retning af, at IEC nu behandles som de andre Kapitel 9-institutioner, dvs. som noget, der skal være klart under partiledelsens kontrol. Hvad det vil komme til at betyde for fremtidige valg, kan man naturligvis kun gisne om.

Men én ting lover i hvert fald ikke godt: Der er pludselig kommet et politisk klart signal om behovet for ændring af nogle af kommunegrænserne. Det skal ske snarest, dvs. inden lokalvalgene i 2016, og mange mener at kunne se et mønster i, hvilke grænser det er, der 'foreslås' ændret af den komité, der har ansvaret for at fastlægge grænserne for de administrative enheder. At nogle taler om mulig 'gerrymandering', altså politisk bestemt grænsedragning, kan ikke undre. Hvis det viser sig at være tilfældet, er det et rigtigt uheldigt varsel for den kommende udvikling.

Problemer med vælgerregistrering

Et særligt problem i en del afrikanske – og andre – lande er, at en større eller mindre del af de borgere, der opfylder valgretsbestemmelserne, ikke er kommet på valglisten og derfor ikke kan stemme.

Det hænger normalt sammen med, at folkeregisterføringen er mangelfuld, og derfor må man registrere sig specielt for at komme på valglisten, enten før hvert valg

>>>

FOTO: Brian Burger, via Wikimedia Commons

Sydafrikas nuværende flag blev antaget officielt i 1994. Flaget skal fremme landets enhed, idet alle befolkningsgrupper er repræsenteret i de seks farver. Som sådan kan det siges af afspejle ærkebiskop Tutus og Nelson Mandelas drøm om 'regnbuenationen'.

eller i hvert fald én gang, efter at man har nået valgretsaldern, som nu normalt er 18. Derfor er der i de fleste lande før hvert valg registreringskampagner, der skal sikre, at flest muligt af dem, der har lyst til at være på listen, faktisk også er det.

Det kan undre, at der i Sydafrika fortsat er ca. 20 pct. af de potentielle vælgere, der ikke kan deltage i valgene, fordi de ikke er på valglisten. Fordi de derfor formelt ikke er vælgere, tæller de heller ikke med, når man opgør valgdeltagelsen, men det giver god mening at indregne denne gruppe, og så falder valgdeltagelsen tilsvarende, fra ca. 73 pct. til ca. 58 pct.

Sætter man tilsvarende ANC's stemmetal i relation til alle potentielle vælgere, falder partiets stemmeandel tilsvarende, fra godt 62 pct. til ca. 35 pct., ligesom det bliver klart, at den faktisk har været faldende ved hvert eneste af de fem valg siden 1994.

Det er ikke til at få en ordentlig forklaring på, hvorfor systemet tillader, at så mange potentielle vælgere ikke har mulig-

hed for at stemme, selv om det naturligvis er en demokratisk ret at undlade at deltage i valgene. Men optagelse på valglisten er en forudsætning for at opfylde den demokratiske borgerrolle, og derfor er det mærkeligt, at der så mange år efter afskaffelsen af apartheid stadigvæk er millioner af sydafrikanere, der ikke har fået mulighed for stemme ved de forskellige valg.

Regnbuenationen, der aldrig blev

Der er ovenfor refereret til den regnbue-metafor, der tilskrives ærkebiskop Tutu, og som i 1994 beskrev det Sydafrika, vi alle håbede ville etablere sig efter afskaffelsen af apartheid og valget i 1994. Herved ville drømmene fra Freedom Charteret om en helt nye slags samfund, hvor alle ville blive behandlet ens og ordentligt, og som byggede på demokratiske værdier, grundlæggende menneskerettigheder og social retfærdighed, kunne blive virkeliggjort.

Som gennemgangen af Zumas SONA

2015 viste, er dette mål ikke tilnærmelsesvis nået, og det er desværre svært at tro, at det er det centrale mål for den nuværende generation af ANC-politikere.

Den klare ulyst til at forsøge at leve op til tankerne bag forfatningen og de institutioner, den skabte, viser, at Mandelas og Tutus drøm om en regnbuenation, hvor alt var godt, helt fra begyndelsen var urealistisk.

Etniske og sociale skillelinjer forsvinder ikke fra et samfund, bare fordi man ønsker, at de skal forsvinde, og de mange strukturelle problemer, som apartheid skabte, præger fortsat Sydafrika på rigtig mange områder.

Det triste er, at udsigten til, at tingene vil blive bedre med det nuværende styre ved magten, er så beskedne – og med det nuværende ANC ved roret er der ingen grund til at tro, at kursen vil kunne blive lagt om. Det viser begivenhederne omkring Zumas SONA 2015 – også selv om debatten om talen en uge senere forløb i ro og orden. Men allerede dagen efter var der ballade i Cape Town, hvor premierministeren i Western Cape-provinsen, DA's Helen Zille, slet ikke kunne komme til at holde sin tilsvarende tale på grund af den ballade, som de lokale ANC-repræsentanter lavede.

Og så er Sydafrika lige langt.